

צמצום

האיור מראה שני קווים הנפגשים בנקודה. זה מרמז על התכנסות. זהו ההיפוך של איור ההרחבה, אשר מראה משהו מתרחב ונפתח. החץ מראה שהתנועה היא לכיוון צמצום או התכנסות. צמצום או תמצות הוא היפוכו של פירוט.

השלב הבא לאחר שמצאנו את מטרת החשיבה הוא להרחיב ולפרט ולומר לגביה הרבה ככל האפשר. השלב הסופי הוא להצטמצם רק למה שחשוב.

- לפשט
- לתמצת
- לצמצם
- לסכם
- לבחור
- לשלוף את הנקודות העיקריות
- לשלוף את הנקודות החשובות
- במה זה מסתכם?
- מהי המסקנה?
- מה עלי לזכור?

כל אלה הן דרכים שונות לבטא את תהליך הצמצום.

דוגמאות

1. מישהו מסביר לחברו כיצד להגיע לביתו: "אחרי כחצי ק"מ נסיעה בכביש תחלוף מימינך על-פני בית-קולנוע גדול. עבור אותו וברחוב החמישי מימין פנה ימינה. אם תגיע לבית-כנסת הנמצא מימינך סימן שהרחקת לכת. עליך לחפש את הרחוב השלישי שהוא כל-כך צר עד שאתה עלול להחמיץ אותו". ההוראות יכלו להיות פשוטות יותר: "סע עד לבית-הכנסת, ואז חזור כלעומת שבאת ופנה ברחוב הראשון שמאלה".
2. יצרן מזון הוציא סכום כסף רב על-מנת לייצר מוצרים חדשים בעבור סופרמרקטים, אבל כל המוצרים נכשלו. מכנסים את כל האנשים הקשורים באותם מוצרים והם דנים בעניין זה במשך שעות אחדות יום אחד בשבוע. בסופו של דבר ניתן לסכם את שעות הדיון הרבות במשפט אחד: "מעולם לא ניסינו לברר במה מעוניינים הלקוחות".
3. התגלה ששבת פרימיטיבי מסוים משתמש בתרופה שהיא יעילה מאוד לטיפול בכאב ראש. התרופה עשויה מ-46 צמחים שונים, שכל אחד מהם לוקט בתנאים מיוחדים. מדען אחד עושה אנליזה של התערובת כדי לבחון האם היא מכילה מרכיב מוגבר, כגון אספירין. מדען אחר מנסה למצוא ולבודד את הצמח הפעיל. לשם כך הוא בודק מחצית מהצמחים כדי לבחון באיזה חצי נמצא צמח זה. הוא ממשיך לחלק את החצאים לשניים ולבודק אותם עד שהוא מצליח לבודד את הצמח החשוב ביותר. שני המדענים מנסים להתגבר על המורכבות על-מנת לגלות מה באמת חשוב.

כיצד מצטמצמים לדברים החשובים?

1. קיראו והקשיבו לכל מה שנאמר על מטרת החשיבה.
2. התאמצו לסכם ולפשט את מה שקראתם או שמעתם.
3. שילפו את הנקודות העיקריות שנראות לכם ככוללות את הנקודות הפחות חשובות.
4. שילפו את הנקודות שחשובות לכם.
5. החליטו האם היגעתם לאיזושהי מסקנה או תוצאה; אם לאו — נסו למצוא.

סוגי צמצום

אנו יכולים לצמצם את החשיבה במספר דרכים שונות:

סיכום:	— תמצות
	— פישוט
	— שליפת הנקודות העיקריות
	— סיכום
צירוף:	— להניח יחד
	— חיבור
	— איחוד
	— צירוף
בחירה:	— שליפת נקודות חשובות
	— קביעת ערכים
	— קביעת קדימויות
	— בחירה
הסקת מסקנה:	— מסקנה
	— תוצאה

תרגול

1. אחד התלמידים נושא נאום קצר על הנושא "מכוניות". שאר התלמידים מקשיבים ומנסים למצות את שתי הנקודות העיקריות של דבריו.

2. "קורה שאנו פוגשים מישהו שאנו מכירים היטב, אבל כאשר אנו רוצים להציגו בפני מישהו אחר איננו זוכרים את שמו. רוב האנשים התנסו בכך שמשחו עומד 'על קצה לשונם' אבל הם אינם יכולים לומר אותו.

כאשר הם נזכרים בשמו הם אינם מסוגלים להבין כיצד השם הזה "ברח" מזיכרונם. למרות שאתם מודעים לכך שאתם מבלבלים בין השמות של שני אנשים, זה עלול לקרות שוב. כאשר אתם מתפשים מודעה שראיתם בעיתון, אתם עשויים לזכור שראיתם אותה, למרות שאינכם זוכרים בדיוק היכן. מישהו מתחיל לספר בדיחה ואתם בטוחים שאתם מכירים את הבדיחה אבל אינכם יכולים לזכור אותה בדיוק".

המטלה היא לסכם את הקטע לעיל במשפט אחד בלבד.

3. כיתבו או דברו על הנושא הבא ואז הגיעו לכלל מסקנה: "האם על גברים ונשים להיות דומים ככל האפשר — ללבוש אותם בגדים, לתפוס אותן משרות תמורת אותו שכר ולהתחלק בעבודות הבית?"
4. האנשים שצריכים להחליט אילו תוכניות טלוויזיה להקרין חייבים לקחת בחשבון את הדברים הבאים:
- מחקרים מוכיחים שרוב האנשים צופים בקומדיות קלילות;
 - אימהות מתלוננות שאין די תוכניות לילדים;
 - איש אינו משבח את החדשות, אבל גם איש אינו מתלונן עליהן;
 - בחינות השוואתיות מראות שטווח התוכניות זהה במרבית הארצות.
- האם תוכלו לצרף את המידע הזה ולהגיע למסקנה כלשהי?
5. יבוא יום שבו התקלאות והתעשייה יהיו אוטומטיים לחלוטין. עבודות הבית תיעשינה על-ידי מכונות, והמזון יימכר מבושל. חישבו על ארבע מסקנות שניתן להסיק מכך ורישמו אותן על-פי סדר חשיבותן כשהמסקנה החשובה ביותר היא הראשונה.

פרויקטים

1. **המטרה** של החשיבה היא "הערך שיש לפרסומת". הרחיבו בנושא זה ואז צמצמו וקצו את ארבע הנקודות החשובות ביותר מנקודת ראותו של הצרכן.
2. כלבים מלכלכים את מדרכות העיר.
כלבים אוכלים מזון רב בעוד שבעולם מתים אנשים ברעב.
כלבים מלכלכים גנים ציבוריים ופארקים שבהם משחקים ילדים.
מפעם לפעם הכלבים תוקפים בני-אדם.
יש כלבים הנושאים תולעים שיכולות לגרום לעיוורון לילדים.
כלבים היו בני לווייתם הנאמנים של בני-האדם במשך מאות בשנים.
כלבים מארחים לחברה לאנשים בודדים.
ילדים אוהבים כלבים ובעלות על כלב מלמדת ילדים אחריות מהי.
- במה מסתכמים כל המשפטים האלה? האם תוכלו לסכם אותם במשפט אחד בלבד?
3. בעיר קטנה מציעים לסגור שלושה בתי-ספר קטנים, שבכל אחד מהם יש כמאתיים תלמידים. יש אנשים שתומכים במהלך זה, אך אחרים מתנגדים לו. הרחיבו בנושא זה והתייחסו למכלול הטעונונים של כל צד, ואז צמצמו אותם לכדי שתי הנקודות העיקריות של כל צד.

סיכום

צמצמו הכול עד שיישארו רק הדברים החשובים.